

PAPER - II

पत्र - II

SANSKRIT LANGUAGE AND LITERATURE

संस्कृतभाषा - साहित्यश्च

Full Marks : 150

पूर्णांक : 150

Time : 3 Hours

समय : होरात्रयम्

निर्देशः

- अस्मिन् पत्रे खण्डद्वयम् अष्टौ च प्रश्नाः भविष्यन्ति।
 प्रथमखण्डे चत्वारः प्रश्नाः (प्रथमतः चतुर्थं यावत्)
 द्वितीयखण्डे चत्वारः प्रश्नाः (पञ्चमतः अष्टमं यावत्)
 प्रथमः पञ्चमश्च प्रश्नौ अनिवार्यौ।
 अवशिष्टेषु प्रश्नेषु चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः।
 प्रथमपञ्चमप्रश्नयोः समाधानं संस्कृतगिरा एव विधेयम्।

निर्देशः

- (1) हाशिये में पूर्णांक दिये गये हैं।
- (2) प्रश्न- पत्र दो भागों में विभक्त हैं। भाग- A में कुल चार प्रश्न (प्रश्न सं. 01 से 04) एवं भाग- B में कुल चार प्रश्न (प्रश्न सं. 05 से 08) हैं।
- (3) कुल छह प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रश्न संख्या 01 एवं प्रश्न सं. 05 का उत्तर देना अनिवार्य है।
- (4) अनिवार्य प्रश्न संख्या 01 एवं प्रश्न संख्या 05 के अंतर्गत कुल सात-सात प्रश्न हैं। कुल सात-सात प्रश्नों में से पाँच-पाँच प्रश्नों का उत्तर देना अनिवार्य है।
- (5) अनिवार्य प्रश्न संख्या 01 एवं प्रश्न संख्या 05 के अतिरिक्त प्रत्येक खण्ड में से कम से कम एक एवं कुल चार प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

Marks

अंक

खण्डम् - 1

1. भाषाविज्ञाने प्रश्नाः

निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु केचन पञ्चैव प्रश्नाः समाधेयाः।

(7×5=35)

- (क) प्राचीन भारतीयार्यभाषाणां परिचयो देयः।
- (ख) संस्कृत-अवेस्ताभाषयोः साम्यं निर्दिश्यताम्।
- (ग) ध्वनिपरिवर्तनस्य कारणानि विविच्यताम्।
- (घ) अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि संक्षेपेण वर्णयताम्।

- (ड) संस्कृतपदरचनायां वाचस्य महत्त्वं लिख्यताम्।
 (च) संस्कृतवाक्यरचनायाः महत्त्वं वर्णयताम्।
 (छ) भाषोत्पत्तौ विकासवादसिद्धान्तं समीक्ष्यताम्।
2. वैदिकसंस्कृतसाहित्यस्येतिहासे प्रश्नाः
 निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कर्तव्यम् । (10×2=20)
 (क) वैदिकसंहितायाम् ऋग्वेदस्य महत्त्वं विचारणीयम्।
 (ख) ब्राह्मणग्रन्थेषु शतपथब्राह्मणस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादनीयम्।
 (ग) कठोपनिषदि नचिकेताकथायाः उद्देश्यं वर्णनीयम्।
 (घ) आरण्यकग्रन्थस्य औचित्यं विविच्यताम्।
3. लौकिकसंस्कृतसाहित्यस्येतिहासे प्रश्नाः
 निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कर्तव्यम् । (10×2=20)
 (क) पुराणसाहित्ये भागवतकथायाः महत्त्वं प्रतिपादनीयम्।
 (ख) 'रम्या रामायणीकथा' विविच्यताम्।
 (ग) महाभारते धृतराष्ट्रस्य-चरित्रं वर्णयताम्।
 (घ) चम्पूकाव्यस्य विकासक्रमं विविच्यताम्।
4. संस्कृतव्याकरणे प्रश्नाः
 कयोश्चिद् द्वयोः एव उत्तरं प्रदेयम्। (2×10=20)
 (क) स्वरध्वनिविवेचनं क्रियताम्।
 (ख) ओष्ठध्वनिविवेचनं निर्दिश्यताम्।
 (ग) "परः सन्निकर्षः संहिता" इति विविच्यताम्।
 (घ) चतुर्णां स्त्रीप्रत्ययानां सोदाहरणं निरूपणं करणीयम्।
- खण्डम् - 2**
5. संस्कृतनिबन्धसम्बद्धाः प्रश्नाः (7×5=35)
 निम्नलिखितेषु पञ्च विषयेषु 200 शब्देषु निबन्धो लेखनीयः।
 (क) संस्कृतभाषायाः वैशिष्ट्यम्।
 (ख) वाक्यं रसात्मकं काव्यम्।
 (ग) आदिकविर्वाल्मीकिः।

- (घ) अहिंसा परमोधर्मः।
(ड.) ऋतुणां कुसुमाकरः।
(च) जननीजन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी।
(छ) मेघदूतकाव्ये पर्यावरणचिन्तनम्।

6. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं करणीयम् ।

(10×2=20)

- (क) भारतीयदर्शने अनेकान्तवादः विवेचनीयः।
(ख) गीतायां सांख्यदर्शनं केन रूपेण प्रतिपादितमस्ति ?
(ग) आस्तिकदर्शने रामानुजाचार्यस्य योगदानं विवेचनीयम्।
(घ) बौद्धदर्शनस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपादनीयम्।

7. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः समाधानं करणीयम्।

(10×2=20)

- (क) भारतीयसंस्कृतौ कति आश्रमाः ? समेषामाश्रमाणां परिचयो देयः।
(ख) के षोडशसंस्काराः ? तेषु त्रयः संस्काराः विवेचनीयाः।
(ग) वर्णव्यवस्थायाः वैशिष्ट्यं निरूपणीयम्।
(घ) का नाम संस्कृतिः ? भारतीय संस्कृतौ मानवतावादं प्रतिपादनीयम्।

8. निम्नलिखितेषु प्रश्नेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं करणीयम्।

(10×2=20)

- (क) गीतायाः पठितांशानुसारम् आत्मतत्त्वविवेचनं कुरुत।
(ख) किरातार्जुनीयानुसारं दुर्योधनस्य शासनव्यवस्था वर्णनीया।
(ग) मृच्छकटिकदिशा निर्धनता निरूपणीया।
(घ) शुकनासोपदेशानुसारं यौवनस्य गुणावगुणं विवेचयत।